המוצא תפילין פרק עשירי עירובין קא.

מסורת הש"ס

מתני' הדלת שבמוקצה. רחבה שמחורי הבמים. ומשום הכי נקט לה משום שאין משתמשין בה תדיר ואין בעל הבית חושש לה לעשות לה דלת תלויה כרחוי וקבועה אלא זקופה כנגד הפתח וכשהוא פותח מטילה לאחרן ויש שתלויות אבל נגררות לאחרן: **אין נועלין בה.** בשבת משום דעביד בנין או אפילו כשהיא תלויה ונגררת אין זה קבועה וכשהוא מגביהה על המשקוף כיון דאינה קבועה אם מחזי כבונה: **ודקיים שבפרצה.** קוצים שעשאם מחילות והתקינם לפתוח בהם פרצה ופעמים שהוא פותחה: **ומחצלת.** של קנים שקורין גלד"ל: **גמ' קנקן.** הוא כלי שאוחזין בו מאחורי המחרישה כשהן חורשין. יש שנועלים ומעמידים אותו במקום דלת כנגד הפתח: **בזמן שקשורים ותלויין.** אלמא אחלויי הוא דקפיד אבל אגבוהים מן הארץ לא חיישי: **כשיש להן ציר.** דמוכחא מילתא דדלת גמורה היא והרי היא קשויה ותלויה ולא ממזי כבונה: **כשהיה להם ציר.** ואע"ג דהשתא ליכא היכירא הוא דאיכא. ל"א טעמא דמתני' משום דאופר בארץ וקשיא לי בגוה דא"כ מאי תרגמיה דרבא דאמר כשהיה להם ציר כיון דהשתא ליכא הא קא עביד חרץ ועוד אם כן כר' יהודה בעי לאוקומיה דאמר דבר שאין מתכוין אסור: **וגבוהין.** אלמא תרוייהו בעינן: **דלא אלמנה.** דלא שהיא אלמנה מתקויה: **דחד שיפא.** עשויה מקרש אחד דהכא ודאי מחזי כבונה ונתן קרש כאותל שאין בה היכר דלת: **גשמה.** דילי"ש. כריחים המתכרין אותה: **מדורתא.** היסק גדול: **מלמעלה למטה.** לאחוז העליון העליונים באויר ולתת מחתונים מלמטה: **שרי.** ביו"ט דאין זה בנין אהליים: **מלמטה למעלה אסור.** לתת התחתונים תחלה לגדלין ברבוע כדרך שעושין לפני הבתים ולסדר עליונים למעלה דהייגו בנין בנין אהל וגגו אסור[ה]. הכי גרסי' מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכך מצאתי בתשובת הגאונים וכן עיקר: **וכן ביעתא.** לסדר הבתים על הגפלים על כלי בראל שקורין גרדי"ל או על גבי שני עצים שמקיפין זה אצל זה צריך לאחוז בתים בידו על האור וחכרו יתן העצים תחתיהן: **וכן קדרה.** כדתנן במסכת בילה (דף לב:) אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה ואמר רב יהודה אסור להקיף חביות תחלה להקריבן זה אצל זה ואח"כ יתן הקדרה עליהן שזה דרך בנין אבל יאחוז הקדרה באויר ואח"כ יקף חביות תחתיה: **וכן פוריא.** מטה שנושאין בתרכים ובל פרקים היא ויש להם עור ארוך מוקף לולאות ויוקרי הלולאות בארוכות המטה וכשהוא פורקן מתיר הלולאות והעור נופל והמתקנו ביו"ט צריך לאחוז העור שעות מלמעלה ואח"כ יביאו הרגלים עם הארוכות ויושיבוהו תחתיו אבל לא יושיבוהו תחלה על רגליו ואח"כ ישתו העור: **וכן חביתא.** כשמסדר חביות במרתף שורה על שורה. חביות של חרס הן בעין כדין גדולים. ומדנקט לרב יהודה הכא גבי מתני' ס"מ טעמא דמתני' משום בנין ולא משום חופר: **חידקאי.** משול כקוץ: **עוכס בחדק.** טוביס שבהם בקוצים: **שפיל לסיפיה דקרא.** השפל עייך לשפלו של מקרא לסופו תראה שלשבת הוא: **יפר ממסוכה.** הישרים שבהן מגיעים עליון בסוכה: **מהדקין.** כמו ושחקת ממנה הדק (שמות ל:): **קומי ודושי כו'.** סיפיה דקרא והדיקות עמים: **מתני' לא יעמוד** (ה) **ברשות היחיד.** ויטול מפתח המונח ברשות הרבים ויפתח בו פתח חנות שברשות הרבים ואע"פ שאין ממקום מפתח לפתח ארבע אמות גזירה שמא יכנס המפתח אצלו. וכן לא יעמוד אדם ברשות הרבים ויושיבו ידו למעלה גבוה[ו] מעשרה ורוחב ארבעה כגון מפתח חנות המונח על גגו ויטול שם המפתח ויפתח בה החנות והוא גבוה למעלה מעשרה גזירה שמא יעלהו אצלו לתוך עשרה: **אא"כ עשו לה מחילה.** ויעמוד בתוכה ואסיפה קאי: **פעמין.** קצוים: **נועלין.** פתח חנותן ויעומדין ברשות הרבים והמנעול למעלה מעשרה: **למרים.** מוכרי למר: **גמ' ומסדרו ליה אינהו כרמלית.** בתמיה. דהא ירושלים כולה כרמלית היא שהיא כולה כתלר של רבים שלא עירבו דהאויל ולתותיה נעגלות בלילה מערבין את כולה: **חייבין עליה.** דעיר של רבים היא שאוכלוסין הרבה בתין לה אבל עכשיו דלתותיה נעגלות לאו רשות הרבים שאינה כלבאי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה וכיון (ב) דכרמלית לית לן למיגזר שלא יעמוד בה ויפתח ברשות היחיד דילמא מייתי ליה דלי ומי מייתי לגביה שבות בעלמא היא וגזירה לגזירה לא גזרינן: מתניתין לאחר שנפרצה בה פרצות הוא: **סיפא אתאן.** רבנן אתו לאיפוכי דלא ר"מ לעמוד בה ולהושיב ידו על מקום גבוה עשרה ורוחב ארבעה שהוא רשות היחיד ויטול מפתח (ג) המונעל הגבוה מעשרה: **לא יעמוד ברה"י.** כגון בתלירו ויושיבו ידו לגגות דרך חור או סדק ויטול בו מפתח ויפתח בה מנעול מתוך הגינה שמא ימשך המפתח אליו ומחמיר רבי מאיר אפילו ברשויות דרבנן וכן לא יעמוד בגינה ויושיבו ידו למקום גבוה עשרה ורוחב ארבעה שהוא רשות היחיד ומפתח מונח בו ויפתח מנעול למעלה מעשרה. גינה כרמלית היא דהויא יותר מבית שאתים שלא הוקף לדירה: אלא

מתני' [א]הדלת שבמוקצה וחדקים שבפרצה ומחצלות אין נועלין בהן אלא אם כן גבוהים מן הארץ: **גמ'** ורמינהו דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אמר אביי בשיש להם ציר רבא אמר בשהיה להן ציר מיתיבי דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין וגבוהים מן הארץ אפילו מלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה[ב] או שיש להן ציר או שגבוהין מן הארץ רבא מתרץ לטעמיה [ב]בשהיה להן ציר או שגבוהין מן הארץ ת"ר סוכי קוצים וחבילין שהתקינן לפירצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת וא"צ לומר ביו"ט תני ר' חייא [ג]דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה היכי דמי דלת אלמנה איכא דאמרי דחד שיפא ואיכא דאמרי דלית ליה גשמה [ד]אמר רב יהודה [ה]האי מדורתא ממעלה למטה שרי ממטה למעלה אסיר [ו]וכן ביעתא וכן קידרא וכן פוריא וכן חביתא א"ל ההוא צדוקי[ז] לרבי יהושע בן חנניה חדקאה דכתיב בבו [ח]טובם כחדק אמר ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב ישר ממסוכה ואלא מאי טובם כחדק כשם שחדקים הללו מגינין על הפירצה כך טובים שבנו מגינים עלינו דבר אחר טובם כחדק שמהדקין את הרשעים[ט] לגיהנם שנאמר [י]קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו': **מתני'** לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד אא"כ עשה מחיצה גבוה עשרה טפחים דברי ר' מאיר אמרו לו מעשה בשוק של [כ]פטמים שהיה בירושלים [ל]שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח רבי יוסי אומר שוק של צמרים הוה: **גמ'** ורבנן אמר רבי מאיר רשות הרבים ומהדרו אינהו כרמלית [מ]דאמר רבה בר [נ]בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אמר רב [ס]פפא כאן קודם שנפרצו בה פרצות כאן לאחר שנפרצו בה פרצות רבא אמר סיפא אתאן לשערי גינה והכי קאמר וכן לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח בכרמלית בכרמלית ויפתח ברשות היחיד אלא

מיתיבי דלת הנגררת. בלאו הכי הוה מלי לאקשויי ריפא לסיפא דקרי לה נגררת וקרי לה גבוהין מן הארץ והוה מלי למימר וליטעמיך: **דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה.** ר"י דמיירי כשיש להן ציר דאי אין להן ציר מאי מירא דלת אלמנה אפי' דלת אחרינא נמי:

וכן ביעתא. פי' בקונטי' שמסדר ביצים על כלי בראל שקורין גרדי"ל בגע"ז ואין נראה לר"י (ד) דרך בנין בכך שהרי כל המחילות עשויות בכר ולא דמו לחבית ופוריא דמסדר זו אצל זו ומעצ שהרי היתר פשוט הוא להניח קדירה על גבי טרפידא(ה) ונראה לר"י לפרש שמסדר עצים או ביצים ומניח ביצה על גביהן ומה שאנו מסדרין בכר מכאן ובכר מכאן ובכר על גביהם או בספר ליכא איסורא אלא כשצריך לאויר שתמיהם אי נמי לא דמי לבנין אלא כשעושה על גבי הקרקע ולא על השלחן: מבית

מוסף רש"י

מדורתא. היקף גדול שעושין לפני הבית כדרך בנין, עושין לו כתלים מד' רוחות ומדורתן עליה למעלה ודומה לאהל, ממעלה למטה שרי. להתחיל תחלה מן הגג ואחר כך יסדרו תחתיו עני הכתלים, שרי, ממטה למעלה אסיר. לסדר הבתים של כתלים תחלה לעשות עליהם הגג, אסורין בנין הוא (ביצה לב:). וכן ביעתא. ביצים נפות הנתונות ע"ם כלי תחלה כשין טרפיד"א או על האתכלא, אין מושיבין עליו הכלי תחלה ואחר כך יסדר עליו, אלא יאחזו בידו ויושיב הכילה עליו ואח"כ יושיב הכלי על הנתלים, אלא שבשבת כסדר בנין (ביצה לא:). וכן קידרא. שמושיבין על ג' חביות, לא יקיפם תחלה ואח"כ יושיב הקדרה עליהם, אלא העליונה יתלה בחוט ויאחזנה בידו ויסדרו החביות תחתיה פביב (שם). וכן פוריא. מטות הבתים שפוקרין אותן ומחזירן, לא יקוף הבתים תחלה לתת הארוכות בבתים ואח"כ יפרום העור למעלה שאוכנין עליו, אלא פורם העור תחלה ויאחזנו בני אדם בידיהם ואח"כ יביאו הארוכות ויקשרו הלולאות של עור בהן ואח"כ יקחו הבתים ויתנו הארוכות לתוכן (שם). וכן חביתא. חביות שמסדרין בחוצר ומושיבין אחת על גבי שתים (שם). ירושלים. רשות הרבים שלה מכוון מעגר לשער ומפולש רוח בה דרישת שנים ריבוא ורחב שם עשרה אמה, ואילמלא שעגלין נלתוקיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים, אבל אם נתן עץ אחד על חבירו מסמה רעלה למעלה, הרי זה דרך בנין ואסור. וכן קדירה. אם אוחזה בידו ומניחה אבנים תחתיה שרי, ואם נותן אבנים ושופות הקדרה עליה אסור. וכן ביצים. שצריך לצלותן, אם אותו העליונה בידו ונותן אחרות תחתיה שרי, ואם זו על זו אסור. וכן חביתא. כשיבקש להטותה ולסנן יינה מן השמרים, אם אוחזה תלויה ומניח אבנים תחתיה, נמצאת שלא כדרך בנין ושרי. ואם החבית נותן על האבנים אסור. וכן פוריא. מפורקת לא יחבר העצים התחתונים תחילה, אלא אוחז העליונים ומניח התחתונים תחת העליונים ומיתר. ואם נותן התחתונים ואח"כ נותן העליונים הרי אילו דרך בנין ואסור. טובם חסדך. פי' טובם שבישראל מחדקין את אומות העולם בגיהנם. שנאמר קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדיקות עמים רבים וגו'. מתני', לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים כו'. ומקשינן הני ר' מאיר רשות הרבים, ומהדרי ליה רבנן שוק של פטמין שהיה בירושלים שהיא כרמלית. דא"ר יוחנן אילמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים. ופריק רב פפא לא אהדרו ליה ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות מישר שהיא רשות הרבים. וכן שערי גינה לא יעמוד בכרמלית ויפתח ברשות הרבים [או] היחיד, או [ברשות] היחיד ויפתח בכרמלית

עין משפט נר מצוה

סט א ב מיי' פכ"ו מהלי' שבת הלכה ח סמג לאוין מה טוש"ע ח"מ סי' שיג סעיף ג:

סט ג מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ד:

סח ד ה מיי' פ"ד מהלי' יו"ט הל' יד [מון] סמג לאוין עה טור ש"ע ח"מ סי' תקב סעיף ח [וסי' שנו סעי' ג ון]:

סט ו מיי' פט"ו מהלי' שבת הלכה ח סמג לאוין מה טוש"ע ח"מ סי' שג סעיף ח:

תורה אור השלם

1. טובם כחדק ישר ממסוכה יום מצפיך פקדתך באה עתה תהיה מבוכתם: מיכה ז ד
2. קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדקות עמים רבים והחרמתי ליי בצעם והיה לאדון כל הארץ: מיכה ד יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יעמוד אדם נרשות היחיד וכו' פתח החנות שברשות הרבים ואע"פ שאין ממקום המפתח עד פתח אלכע וכו' למעלה לרשות הרבים וכו' כגון שהיה מפתח החנות מונח על גגה ויטול שם המפתח ויפתח בה פתח החנות: (ב) ד"ה מיריבן וכו' דכרמלית היא לית לן בה וכו' דילמא מייתי לה דלי: (ג) ד"ה סיפא וכו' ויטול מפתח ויפתח המעגל: (ד) תוס' ד"ה וכן וכו' ואין נראה לר"י דדרך. נ"ב לומר שיהא דרך בנין בכך: (ה) בא"ד גבי טרפי"דא. נ"ב עיין בפ' תולין דף קלח בתוס' ד"ה כל הנהו:

לעזי רש"י

בליד"א [קלייד"א]. רשת-נצרים, מחצלת. דילי"ש [ריילי"ש]. מיטות ברזל, בריחים (המחברים את קרשי הדלת), גרדי"ל. אסבלה.

רבינו חננאל

הדלת שבמוקצה וחדקין שבפרצה שאינו שוה לכרמלית וגבוה ממנה, שנעשה מוקצה מן הכרמלית, והיא כמין דיר ופהר ועשה לאותו מקום דלת. חדקין שבפרצה, כדכתיב טובם כחדק, והן הקוצין שסותמין בהן הפירצה שלא ליכנס בדיר גנב או חיה רעה, והמחצלאות, כמשמען, אין נועלין בהן אלא אם כן בבוהין מן הארץ. ורמינהי דלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. הנה אע"פ שאין בגוהין נועלין בהן. ופריק אביי בשיש להן ציר. כדכתיב הדלת תיסוב על ציריה והיא עקב א' ברוב. רבא אמר כשהיה להם ציר. כלומר כיון שהיה להן ציר אין סוגרין להן בדווקא. לפיכך אין חורצין חדרין בעת שסותמין לפיכך מותר. ומותבינן עלייהו דלת הנגררת וקנקן הנגרר, בזמן שיש להן ציר וגבוהין מן הארץ אפי' כמלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן. אביי מתרץ לטעמיה בשיש להן ציר או גבוהין מן הארץ. רבא מתרץ לטעמיה כשהיה להן ציר או שגבוהין מן הארץ. ת"ר סוכי קוצים וחבילין שהתקינן לפירצה שבחצר בזמן שקשורין ותלויין נועלין בהן בשבת. היכי דמי דלת אלמנה איכא דאמרי דחד שיפא ומתרגמינן שכבין. פי' נשמא בית קבול של ציר שהוא כמלבן אלא יורדת ומשתקעת בארץ. אמר רב יהודה האי מדורתא כו'. שמועה זו עיקרה ביום טוב, וכבר פירשוה שם בעניין אין מקיפין שני חביות לשפות עליה את הקדירה, ואין סומכין את הקדירה בבקעה. וכן (הדלת) [בדלת] כל זה שאיסורו משום תולדות בניין. וכיון שהזכיר בזה המקום סמיכת הדלת, מושבת גם אילו שהן אסורין משום בניין בשבת. ואמר רב יהודה אם שינה מדרך בניין האי מדורתא כו"ם טוב. ונתן

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com